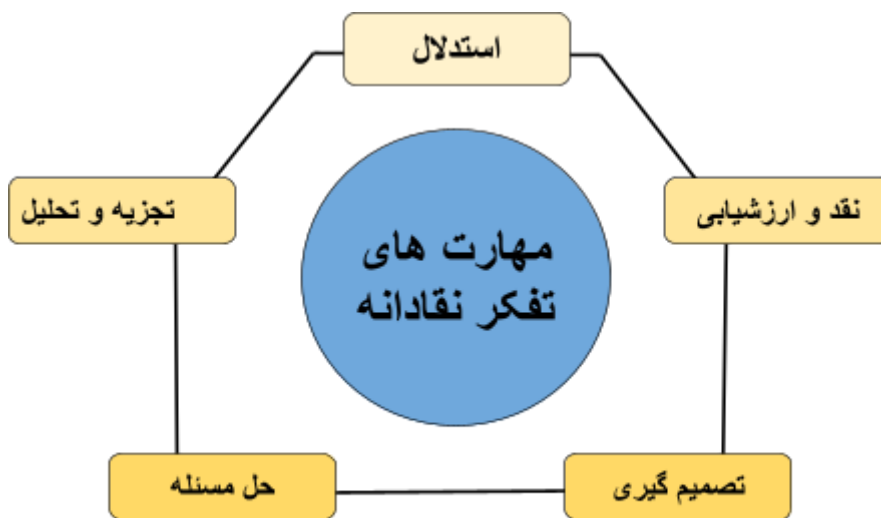

Reasoning 3

استدلال ۳

این برنامه آموزشی با پشتیبانی و حمایت بنیاد غیر انتفاعی آینه تهیه و تقدیم حضور شما عزیزان میشود. در این بسته آموزشی که صد جلسه خواهد بود، اصول درست فکر کردن بر اساس آموزه های تفکر نقادانه، (Critical Thinking) و با بهره گیری از آخرین یافته های علمی در زمینه تفکر، آموزش داده میشود. هدف از این برنامه آشنایی همگان با اصول درست اندیشیدن است تا از این طریق شاهد گسترش هر چه بیشتر عقل ورزی و خردگرایی در جامعه باشیم.

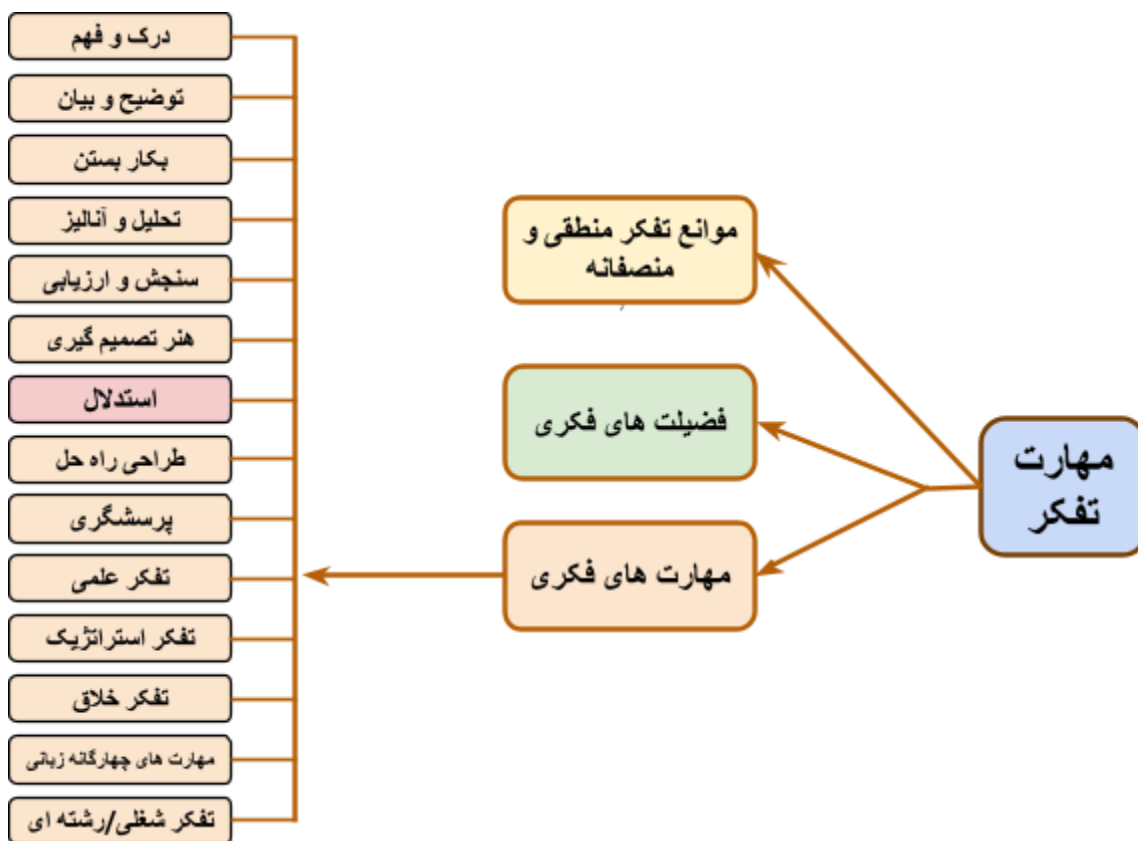

مهارت های اصلی تفکر نقادانه

مقدمه: در دو جلسه گذشته به بحث پیرامون استدلال پرداختیم. اهل دلیل و استدلال بودن را به عنوان یک ویژگی شخصیتی مطرح کردیم استدلال تمثیلی را توضیح دادیم و نشان دادیم چگونه ممکن است در آن دچار مغالطه شویم.

استدلال را تعریف کردیم و سه نوع اصلی استدلال را نام بردیم. استدلال یا گواه آوری (reasoning) ترکیب نظام مند دو یا چند گزاره است برای رسیدن به گزاره ای جدید. استدلال قیاسی یا استنتاجی، استدلال استقرایی و استدلال ربایشی یا استنتاج بر اساس بهترین تبیین. بحث پیرامون استدلال قیاسی را شروع کردیم.

گفتیم استدلال قیاسی، فرایندی از کل به جز دارد. این استدلال نوعی تفکر منطقی است که در آن نتیجه گیری خاصی از مقدمات کلی گرفته می شود. در استدلال قیاسی اگر مقدمات حاوی اطلاعات صحیحی باشند، نتیجه گیری لزوماً معتبر خواهد بود. اگر X مساوی با 2 باشد و Y برابر با 4 آنگاه $X+Y$ میشود 6

مثال کلاسیک این نوع استدلال از ارسطو:

- هر انسانی فانی است.
- سقراط انسان است.
- پس سقراط فانی است.

همه فرانسوی ها پنیر دوست دارند. پیتر فرانسوی است. پس پیتر پنیر دوست دارد. در استدلال قیاسی به شرط درست بودن گزاره های مقدمه، نتیجه حتما و صد درصد درست خواهد بود.

اگر بگویم خانم ها احساساتی هستند. لایلا هم یک زن است پس احساساتی است. این استدلال معیوب است چون گزاره اول آن صادق نیست.

در غرب آمریکا خشکسالی اتفاق نمی افتد. کالیفرنیا در غرب آمریکاست. پس در کالیفرنیا خشکسالی روی نمی دهد.

اگر بگویم بیماری ایدز بخاطر روابط نامشروع بوجود می آید. همسایه ما به ایدز مبتلا شده است. پس رابطه نامشروع داشته است. این استدلال معیوب است چون گزاره اول آن صادق نیست. بیماری ایدز فقط بخاطر روابط نامشروع بوجود نمی آید.

باید از صحت گزاره هایی که از آنها برای مقدمه استفاده می کنیم اطمینان حاصل کنیم وگرنه در نتیجه گیری دچار مشکل می شویم.

استقرا (induction)

در استدلال از نوع استقرا که اولین بار بوسیله فرانسویس بیکن مطرح شد، فرایند استدلال از جز به کل حرکت میکند. این نوع استدلال مبنای روش علمی شد از این جهت بیکن را برخی پدر تجربه گرایی می دانند. وقتی از روی مشاهدات و تجربیات نتیجه گیری کلی میشود.

در استقرا با مشاهده تکرار یک وضعیت آن را به شکل یک حکم کلی بیان می کنیم. مثلا وقتی چندین بار آب را بجوشانیم و مشاهده کنیم در صد درجه سانتیگراد به جوش می آید آن حکم کلی را درباره آن صادر می کنیم. کودک از طریق استقرا به قوانین علمی نظیر وجود جاذبه پی میبرد. هر بار که اسباب بازی یا لیوان یا توپ را ول می کند به زمین می افتد. از این یک اصل کلی در ذهن کودک شکل می گیرد.

استقرا بر اساس گمانه زنی انجام می شود. مثلا وقتی مشاهده می کنیم یک نفر هر بار که عصبانی می شود فحش می دهد، این رفتار او برای ما یک اصل می سازد که فلانی وقتی عصبانی شود ناسزا می گوید پس آدم بددهنی است.

دوستی دارید که امروز به شما یک دروغ گفت. هفته پیش هم دروغ دیگری و دو هفته قبل هم دروغ دیگری. شما نتیجه گیری می کنید که او فردی دروغگو است.

همانطور که ملاحظه می کنید بر خلاف استدلال قیاسی که از کل به جز و از بالا به پایین بود، استدلال استقرایی از پایین به بالا است.

شما به منزل دوستی می روید و یک هفته است که آنجا مهمان هستید. متوجه میشوید که هر روز ساعت یک بعد از ظهر ناهار سرو می شود. با خود می گوئید اینجا همیشه ساعت یک ناهار میخورند. در حالیکه شاید به خاطر حضور شما این نظم وجود دارد و در روزهای دیگر هیچ نظمی در این زمینه وجود ندارد. نتیجه بدست آمده از استقرا یقینی نیست.